

BV Taal in de praktijk

1 januari 1994

Auteurs: Jaap Roorda, Regine Bots

Volume: 25

Nummer: 6

Pagina's: 320-329

Documenten

- [moer_jrg25_061.pdf](#)

Jaap Roorda was voor woordenschat en cassette en videobanden met kijk en luistermateriaal maar Regine Bots ken de uitgave compleet voordat het zover was heeft er een integrale proefinvoering plaatsgevonden op diverse scholen in Rotterdam, Tilburg en Eindhoven. BV Taal in de praktijk tijdens deze proefinvoering werden docenten om de twee weken geobserveerd door begeleiders van de proefinvoering. Daarnaast werd over elke les een evaluatieformulier ingevuld door de docent. Tenslotte werd per hoofdstuk Nederlands gegeven aan meertalige klassen. Vraagt om een afrondend evaluatiegesprek gehouden een andere inhoud en een andere aanpak dan tot nu toe in methode Nederlands wordt gehanteerd in dit taalprobleem artikel gaan we eens in op de vraag waar je rekening mee moet houden bij het lesgeven aan meertalige en welke problemen heeft de groep leerlingen. Leerlingen daarna belichten we een aantal aspecten voor wie het Nederlands niet de moedertaal is van de methode SV Taal hetgeen we koppelen aan maar die al wel geruime tijd het primair onderwijs ervaren die tijdens de proefinvoering van de derwijs heeft gevolgd in het voortgezet onderwijs zijn opgedaan met het werken met SV Taal derwijs zo hebben we de docenten gevraagd welke steun een allereerst vertonen veel leerlingen een methode als BV Taal kan bieden bij het lesgeven aan terstand op het gebied van woordenschat in Nederlandstalige en meertalige leerlingen. Terillus de reguliere methodes Nederlands is wel aantrekkelijk worden voorbeeldlessen uit deel 1 van BV Taal dacht voor uitbreiding van de woordenschat besproken vindt de lessen als bijlage aan het eind maar vaak worden daarbij tamelijk infrequente van dit artikel woorden aangeboden zoals kordon en lokaliseren. Inzins is het beter om leerlingen frequentere woorden aan te leren waarbij veel de opbouw van BV Taal aandacht is voor woorden die in schoolboek teksten voorkomen zoals kenmerk of schema. BV Taal is een nieuwe methode Nederlands daarbij moet een leerling een woord verschil voor het vbo maar de methode is geschikt lende keren onder ogen krijgen en er mee oefenen voor het gebruik in meertalige klassen. BV Taal fenomen in verschillende contexten bestaat uit vier delen waarbij met de eerste drie naast deze geringere woordenschat is er nog delen de kerndoelen van de basisvorming een probleem als je met een meertalige leerling kunnen worden behaald het vierde deel belijng praat lijkt er oppervlakkig gezien geen reidit voor op het eindexamen vbo mavo verschil tussen de taal-

vaardigheid van deze eind 1994 verscheen het eerste deel bij wol leerling en die van zijn nederlandstalige leef ters noordhoff het tweede deel zal in augus tijdgenoten op het moment dat een leerling tus 1995 verschijnen de volgende delen ver echter moeilijkere teksten moet begrijpen of schijnen steeds een jaar later zelf een wat complexere tekst moet produce in bv taal komen naast de vier vaardigheden ren zowel mondeling als schriftelijk dienen lezen schrijven luisteren en spreken de vol zich wel verschillen aan leerlingen beschik gende onderdelen voor het lezen beluisteren ken soms nog niet over de taalmiddelen en de of bekijken van verhalende teksten taalbe strategieen om zo n taak aan te kunnen terwijl schouwing het omgaan met allerlei informa veel reguliere methodes hier wel van uitgaan tiebronnen grammatica en woordenschat een methode moet naar onze mening deze vooral bij de laatste twee onderdelen is bij de groep leerlingen een aantal handvatten geven ontwikkeling specifiek gelet op meertalige zodat zij een bepaalde taaltaak toch tot een leerlingen elk deel van bvtaai bestaat uit een succesvol einde kunnen brengen het is bij basisboek een oefenboek kopieerbladen en voorbeeld zinvol om aandacht te besteden aan een uitgebreide docentenhandleiding soft bepaalde zinsconstructies waarvan bekend i s 320 moer 1994 6 dat meertalige leerlingen er nog problemen in de schrijfles kan de docent deze leerlingen mee hebben zoals de plaats van het werk wijzen op de bij grammatica geleerde zinscon woord in de ondergeschikte bijzin verder structie waardoor zij die meteen kunnen toe moeten leerlingen gewezen worden op het passen nut van strategieen om de taaltaken die ze op gedragen krijgen zo efficiënt en adequaat mo woordenscha t gelijk uit te kunnen voeren deze strategieen moeten geleidelijk ingeslepen raken zodat de veel taalproblemen van meertalige en taal leerli ng ze uiteindelijk zelf al dan niet met zwakke nederlandse leerlingen uiten zich in behulp van een stappenplan kan hanteren een gebrekkige woordenschat in bv taal wordt hier op verschillende manieren aan in meertalige klassen moet een docent en ze dacht aan geschonken zo is er een aparte lijn ker de docent nederlands dus rekening hou met woordenschatuitbreidingslessen hierin den met het feit dat sommige leerlingen nog in worden nieuwe woorden aangeboden in een een weliswaar gevorderd stadium van taal context en met verwerkingsoefeningen uit de verwerving zijn daarom worden sommige za proefinvoering is gebleken dat deze lessen in ken die in reguliere methoden als bekend wor een grote behoefte voorzien woorden leren den verondersteld in bv taal expliciet behan wordt op deze wijze als leuk en nuttig ervaren deld er is per vaardigheid een leerlijn opge docenten merken op dat alle leerlingen deze stelt waarin de verschillende stappen op weg lessen nodig hebben en dat voor leerlingen naar de kerndoelen zijn ondergebracht verder voor wie de betekenis van een woord nog niet zijn er expliciete doelen per les waar sistema na een keer duidelijk is er genoeg oefening tisch naar toegewerkt wordt elke les is dus een volgt om alsnog het woord te begrijpen verder afgerond geheel be merken de docenten dat de woorden die in veel leerlingen zien geen verbanden tussen deze lessen aan bod komen ook in andere less de onderdelen die bij nederlands worden aan en van pas komen geboden in bv taal is getracht expliciete ver daarnaast zijn er woordenschatstrategieles banden tussen die verschillende onderdelen sen in deze lessen leren leerlingen om gericht aan te brengen doordat

leerlingen wat ze de betekenis van een woord uit de context afleerd hebben bij de ene vaardigheid toepassen te leiden in deel i van de methode zijn in de bij een andere vaardigheid gaan ze samenhang verschillende lessen over woordenschatstrategieën zien voor alle leerlingen blijkt dit goed te werken vier stappen om achter de betekenis van een meertalige leerling hebben extra baat een woord te komen aangeleerd bij deze aanpak omdat zij dat wat ze geleerd stap 1 kijk naar illustraties hebben als basis moeten gebruiken om verder stap 2 kijk naar woorden of zinnen in de te komen in de verwerving van het nederlands als tweede taal stap 3 kijk naar het woord zelf een voorbeeld van de bovengenoemde aan stap 4 zoek het op of vraag het pak is een lessenreeks waarin luisteren spreken grammatica en schrijven op elkaar afgeleid in les 9 r de laatste woordenschatles van deel stemd zijn bij luisteren spreken krijgen de top dit gebied worden de stappen herhaald leerlingen uitleg over het afnemen van een in en integraal geoefend zie de bijlage zo kan interview en oefenen ze dat vervolgens is er bij vraag 4 worden beantwoord door gebruik te grammatica aandacht voor het formuleren van maken van de illustraties stap 1 bij vraag 3 zinnen in de directe en indirecte rede bij en s moeten de leerlingen gebruik maken van schrijven moeten de leerlingen tenslotte een stap 2 woorden en zinnen in de buurt enzo verslag schrijven van het interview dat ze heb voorts bij opdracht 3 tenslotte moeten de ben afgenomen bij luisteren en spreken de leerlingen reflecteren op de manier waarop ze tussenstap die bij grammatica wordt gemaakt de vragen hebben gemaakt het is de bedoeling is voor alle leerlingen nuttig maar voor de lingo dat ze de stappen zoveel mogelijk auto meertalige leerling is deze stap een noodzakelijke matiseren en er ook bij andere teksten gebruik lijke om te komen tot een goed schrijfprodukt van maken 1994 6 moer 321 een docente die we hebben gevraagd naar de van een tekst en het zelfstandig nakijken en steun die bv taal geeft bij het lesgeven aan verbeteren ervan daarvoor worden gerichte nederlandse en meertalige leerlingen opdrachten gegeven en er worden richtlijnen heeft vooral deze stapsgewijze aanpak die bij verstrekt voor het nakijken van het schrijfsproef elke vaardigheid terugkomt als een goede duikt afhankelijk van de tekstsoort worden be steun gezien bij leerling en wordt een systeematiek paalde richtlijnen gegeven zowel voor de leerling ingeslepen die niet met een zoden aan de dijk zet lingo als voor de docent zo wordt bijvoorbeeld maar die op t ermijn wel werkt zij merkte overig bij een verhalende tekst aan spelling en intergens weinig verschil tussen meertalige leerling n puntie beperkte waarde gehecht en ligt de gen en taalzwakke leerlingen voor wie het nadruk op inhoud en tekstopbouw bij een nederlands de moedertaal is volgens haar zijn so llicitatatiebrief wordt echter een zwaarder ge al deze leerlingen gebaat bij zo n aanpak wicht toegekend aan spelling en interpunctie steeds wordt ook geprobeerd om dat wat bij stapsgewijs leren schrijven grammatica of lezen aan de orde is geweest als aandachtspunt op te nemen in het beoorde naast het werken aan uitbreiding van de lingsmodel woordenschat wordt in bv taal veel aandacht besteed aan de schrijfvaardigheid bij grammatische schoolse taalvaardigheid tica wordt zo veel mogelijk voorbereid op de schrijflessen door onder andere te oefenen met het vak nederlands moet de leerlingen voor de zinsbouw in de schrijflessen leren de leer bereiden op het lezen van schoolboekteksten lingen dan een procedure om te komen

tot het kunnen volgen van een mondelinge in een schrijfprodukt een belangrijk onderdeel structie enzovoorts vooral meertalige leerlin daarvan is het klassikaal verzamelen van tref gen hebben veel problemen met het school woorden dit komt vooral de groep leerlingen taalgebruik in bv taal wordt dan ook ruim ten goede die minder taalvaardig is over het s choots aandacht be s teed aan de zogenaamde algemeen heeft die moeite met het kiezen van schoolse taalvaardigheden deze aandacht is in de juiste woorden tevens wordt op deze wijze alle vaardigheden terug te vinden zo worden voorkennis geactiveerd daarna rubriceren de in de woordenschatlessen algemene woorden leerlingen de trefwoorden en schrijven ze een uit schoolboeken behandeld zoalsfun ctie effec t kladversie door de trefwoorden tot zinnen uit en in de strategielessen is er veel aandacht voor te schrijven deze kladversie wordt beoordeeld h et r a d e n van d e b e t e k e n i s van woo r d e n i n door een medeleerling met behulp van aan schoolboek teksten over het algemeen wor dachtspunten die in de les gegeven worden den in bv taal veel schoolboekteksten ge tenslotte wordt de netversie geschreven vanaf bruikt we hopen dat mede daardoor l eexlin deel 2 komt hier stap o voorbereiding bij gen de aanpak die bij nederlands wordt ge waarin leerlingen zich oriënteren op de hanteerd ook bij andere vakken gebruiken schrijfpdracht voor wat betreft de tekstsoort omgekeerd gaven docenten ook aan dat be het publiek het doel en de te hanteren stijl paalde onderwerpen uit de teksten net behan formeel of informeel deld waren bij een ander vak waardoor met na een jaar werken met een nieuwe basis name de taalzwakke leerlingen voldoende vormingsmethode ontdekte een docent dat voorkennis hadden om de les goed te kunnen vooral de stapsgewijze aanpak uit bv taal erg volgen veel leerlingen hadden een aha Erlebnis goed heeft gewerkt voor zijn leerlingen in de en vonden dat een prettige e rvaring de stap meeste methoden nederlands wordt bijvoorbeeld voor het lezen van teksten en het achter beeld een schrijfpdracht als volgt gegeven halen van de betekenis van een woord die de schrijf een brief schrijf het stukje af enzo leerlingen bij nederlands leren zijn opgeno vooru vervolgens wordt er een opdracht gege men in stappenplannen die bij a ll e vakken zijn ven in de trant van kijk elkaars produkt na te gebruiken vooral voor taalzwakke leerlingen bieden deze de docenten benadrukten dat de leesaanpak opdrachten te weinig houvast in bv taal werkt en dat leerlingen er profijt van hebben wordt stapsgewijs gewerkt aan het produceren bij andere vakken en lessen op een school 322 moer 1994 6 wordt naast bv taal gebruik gemaakt van de interculturele a specten methode weet wat je leest lijmbach e a 1990 de docent was enthousiast omdat bv een methode die met het oog op meertalige taal hier goed bij aansloot waardoor de lessen klassen is ontwikkeld moet een intercultureel nederlands de steunlessen schoolse taalvaar karakter hebben hoe ga je met zo n gegeven digheden aanvulden om in een methode nederlands in de les die we hieronder bespreken bij de in bv taal ligt het startpunt steeds bij alge leerlijn luisteren spreken gaan we in op een mene thema s die dicht bij de leerlingen lig belangrijke schoolse taalvaardigheid het be gen zoals vriendschap humor reizen zo kun grijpen en uitvoeren van een instructie nen ervaringen kennis en ideeën van leerlin gen met verschillende etnische achtergronden luisteren spreke n bij het onderwerp betrokken worden steeds is geprobeerd op een positieve manier binnen de li-

jn luisteren spreken is aandacht aandacht te schenken aan andere culturen dan voor luiste rvaardigheid spreekvaardigheid en de nederlandse in het begin van de ontwikke gespreksvaardigheid bij spreekvaardigheid ling van de methode werden bijvoorbeeld bij gaat het erom dat de leerling leert om de juiste de lijn verhalen sprookjes opgenomen uit de informatie te noemen en die informatie ook suri-naamse en afrikaanse traditie tijdens de op een goede manier te ordenen gespreks proefinvoering bleek echter dat leerlingen dat vaardigheid is gericht op sociale aspecten van vaak niet als iets uit hun eigen cultuur zagen mondelinge communi-catie zoals het voeren ze plaatsten het bijvoorbeeld in een stadse om van een dis-cussie het spreken in meer of min geving terwijl het sprookje duidelijk op het d e r formel e situ a ties etc platteland was gesitueerd docenten merkten in het eerste deel van bvtaai is veel aandacht dan ook dat leerlingen meer interesse hadden voor luiste rvaardigheid daarbij is het belang in teksten over het leven van alloch-tone jonge rijk dat de leerlingen de tekststructuur door ren hier in nederland veel leerlingen zijn im zi en deze vaardigheid wordt van de leerlingen mers hier ge-boren en bezoeken hun vaderland immers ook op school gevr a agd een andere hooguit een keer per jaar bij de ontwikkeling belangrijke schoolse taalvaardigheid is het be van de rest van de methode en bij de revisie van grijpen van instructies aan de hand van les 3 4 het materiaal is met dit gegeven zoveel moge plattegrond zie bijlage wordt getoond op lijk rekening gehouden bij de tekstkeuze welke mani-er hieraan wordt gewerkt de eer daarnaast is er bij de teksten en bij de op ste twee opdrachten van de les zijn receptief drachten op gelet dat het westerse per-spectief de leerlingen luisteren naar een instructie bij niet als vanzelfsprekend wordt gepresenteerd opdracht i en oriënteren zicht vast op de bijvoorbeeld door niet te veel teksten over platt egrond opdracht 2 waarop ze straks een huisdieren op te nemen huisdieren zijn im in structie uit mo eten voeren bij opdracht 3 mers zeer eigen aan de nederlandse cultuur moeten ze dan op basis van mondelinge in maar zijn in sommige andere culturen veel structies een route invullen met deze op minder gebruikelijk uiteraard hebben we ook drac ht tonen we de le erli ngen hoe belangrijk geprobeerd namen en situaties in opdrachten het is om een adequ-ate instructie te geven zo te kiezen dat leerlingen van verschillende maar ook dat je als luisteraar de goede vragen afkomst zich erin kunnen herkennen moet ste ll en om de juiste informatie te krijgen ook wordt er aandacht besteed aan culturen zie vraag 2 na deze opdracht gaan de leer die voor vrijwel alle leerlingen vreemd zijn lingen verder in het oefenboek ze gaan nu bijvoorbeeld de japanse dat heeft als voordeel zelf aan de slag de een bedenkt een routebe dat de allochtone leer-ling bij dit soort onder s chrijving die de ander moet invu ll en werpen niet steeds zelf in het middelpunt van een docent had naar aanleiding van deze les de belang-stelling staat waardoor alle leerlingen een plattegrond van rotterdam meegenom-en gelijkwaardig kunnen praten over gewoonten en de leerlingen aan de hand daa rvan hun rou overigens wordt ook steeds gewezen op de t e naar school laten vertellen overeenkomsten die tussen verschillende cul turen bestaan 1994 6 moer 323 differentiatie begeleid en het kostte tijd om ze aan deze werkwijze te laten wennen je merkt nu dat deze werkwijze in tijdens de proefinvoering bleek dat er te wei de basisvorminggoed van pas komt je merkt ook dat nig differentiatie in de

oorspronkelijke lessen de leerlingen beter bij de les zijn en actiever met taal was opgenomen het betrof zowel differentia omgaan dat is mij vooral bijgebleven leerlingen tie naar tempo als naar niveau aangezien we gaan door deze werkwijze anders met taal om en dat de opbouw per les geen geweld aan wilden is vooral voor meertalige leerlingen van belang doen is dit in de definitieve versie opgelost een andere docent merkte dat bv taal veel door te werken met een basisboek waarin de eist van de docent hij moest eraan wennen kern van de les is opgenomen verder is er een dat in een communicatieve methode als bv oefenboek met oefeningen die de leerlingen taal je als docent meer verbaal bezig bent iets zelfstandig kunnen maken er zijn tevens oefen wat voor meertaligen wel een goede zaak is ningen opgenomen met een hogere moeilijk de nadrukkelijke aandacht voor mondelinge heidsgraad voor de leerling die nog wat extra vaardigheden vond hij soms moeilijk omdat je oefening nodig heeft zijn herhalingsoefening leerlingen aan het praten moet krijgen wel gen opgenomen hierbij is zoveel mogelijk viel hem op dat de leerlingen over het alge geprobeerd de oefeningen een andere vorm te meen goed meedoen met de oefeningen geven zodat er afwisseling is voor de leerling een veelgehoorde opmerking was bv taal en deze op een andere wijze de stof kan bena besteedt aandacht aan zaken die in een reguliere deren met deze nieuwe opzet wordt de do methode onderbelicht blijven de aandacht voor cent ook meer vrijheid geboden bij het uit woordraadstrategieen en zinsbouw bijvoorbeeld is werken van de les hiermee hopen we ook de zeer belangrijk voor onze leerlingen docent te bereiken die moeite heeft met de in een gesprek met een docent over de be strakke opbouw per les perkingen van bvtaai werd gezegd je moet als zo zijn er in de woordenschatlessen als ver docent een visie hebben mijn visie op het taalonder rijkung produktieve oefeningen opgenomen wijs was al erg aan het veranderen bv taal sloot dus naast het begrijpen en onthouden van een daar goed bij aan bvtaai is een methode met een woord moeten de leerlingen bijvoorbeeld het visie eigenlijk is dat voor mij een prachtige beper woord op de goede wijze kunnen gebruiken king maar voor een docent die gewend is aan een op de brabantse proefscholen waar in de klas grote vrijheid b ij het invullen van zijn lessen is bv sen veel minder meertalige leerlingen zaten taal misschien mindergeschikt werden de receptief aangeboden woorden na een docente merkte dan ook op dat je als je melijk als vrij gemakkelijk beschouwd overi lesgeeft met bv taal minder van jezelf in de gens bleek wel dat opdrachten die ontwikkeld les kunt stoppen omdat de methode zo voor waren met het oog op meertalige leerlingen gestructureerd is op grond van deze ervarin vaak ook zeer goed werkten voor nederland gen zijn we van plan om voor het gebruik van stalige leerlingen op een rotterdamse school bv taal een invoeringsbrochure te schrijven bleek tijdens de woordenschatlessen dat leer voor docenten om in een klas met veel taal lingen die op het eerste gezicht een bepaald zwakke leerlingen alle leerlingen bij de les te woord meenden te kennen in de loop van de betrekken is volgens ons een strakkere lesorga les toch door de mand vielen en alsnog de be nisatie noodzakelijk maar daarbinnen moet tekenis leerden wel degelijk ruimte zijn voor een eigen invul ling als de kern van de les maar intact blijft in wennen aan de methode de invoeringsbrochure zullen hiervoor aanwijzingen worden gegeven de docenten die aan de proefinvoering van sv taal hebben

meegedaan hebben erg aan de slot methode moeten wennen een docent vroe ger zette je de leerlingen aan het werk en dat kon nu we hopen enigszins een beeld te hebben gege niet meer zo makkelijk de lessen uit bv taal be ven van het werken met de methode bvtaal vatten gerichte activiteiten en er is veel afwiss eling ik in de klas belangrijk daarbij is dat een andere heb ook andere docenten die ermee ginge n werken manier van onderwijzen vereist is zoals een 3 24 moer 1994 6 begeleider uit eindhoven het formuleerde bv taal eist een communicatieve houding van de leerling en de docent in plaats van de leerling aan li e t werk te zetten mo e t er voortdurend actiefgecom rnuniceerd worden ook leerlingen worden opeens gecoi fronteed met een aanpak waarb ij ze in elke les gericht aan een aan tal doelen werken e n dus niet eindeloos door kunnen gaan met zelfs tandig op drach jes mak en daarnaas t wordt van hen een ac tieve inbreng in de klas ve evac ht dat zijn ze niet ge wend ik vind deze aanpak een goede zowel voor de basis vorming als voor de m ee rtalige nproble ma t ie k onze e rva rin g i s da t deze a nd e r e wij ze van lesgeven een periode van aanpassing en ge wenning vereist maar de inspanning weegt ons inziens op tegen de resultaten we zijn van mening dat deze verandering in didactiek de nieuwe uitdaging moet zijn voor de docent nederlands om all e leerlingen bij de les te houden n o ten met dank aan chiel kleisen bram van der schalk en ronald reinhoudt van het olym puscollege te rotter dam ank van hooydonk van het pentacollege te eindhoven ad haans van de quirijn te tilburg jan de heer van de wolfert van borselen te rotterdam cees hil horst van het dienstencentrum onderwijs be roep en arbeid te eindhoven jose hofman en marianne molendijk van het projectbureau te rotterdam literatuur bonset h m de boer t ekens nederlands in de basisvorming een praktische didactiek muider berg coutinho 1992 hajer m t meeststrings schoolse taalvaardighe den in de basisvorming een leerplan ensche d e lely s ta d slo ivt o 1994 kemna s e a bv taal i methode nederlands voor het vso m avo groningen wolters noordhoff 1994 lijmbach b h hac quebord k galema weet wat je leest groningen jacob dijkstra r99o 1994 6 moer 325 blok woordenschat zoek de betekeni s w n 0 1 reizen door de lucht hoe kom je achter de b e tekenis van een onbekend woord in d e ze les worden alle vier de stappen nog eens geoefend a heb je al eens iets gehoord gele luister naar tekst 1 lees hem 1 welk woord in tekst 1 betekent zen of gezie n ove r zeppe li ns zij n d aar na nog een s voo r jezelf he t ze l fde a ls zeppe eli n het men s en d ie ren of d i ngen beantwoo r d d an d e vra g e n 2 i n wel ke woord e n ku n je he t ant geb r u ik d e vier stap pen va n woor woord o p vraag 1 verd ele n wat de n sc h at zie om te o nthou d en be te kent het zepelin s zepelins je hebt ze mis in de vorige eeuw beston kwam het veel te hard tegen 198 schien wel e e n s ge zi en het den er nog geen vliegtuigen de aanlegmast aan door de zijn enorme sigaren d ie zoals wij ze nu kennen we l botsing kwamen er vonke n zachtjes ro nk e nd i n d e l u c ht to was er de luchtballon en later 3 0 vrij die het zeer brandbare do or prop e lle r s w or d e n v o ort het luchtschip ook wel de waterstofgas in vlam zetten b e w og e n zepelin genoemd zo heette binnen een paar minuten was de duitse graaf die hem heeft er van het trotse luchtschip uitgevonden het luchtschip i s alleen nog maar een smeulen is eigenlijk niet veel meer dan 3s de schroothoop over van de een grote ballon die door pro 97 passagiers waren er 35 pellers bestuurd kan

worden dood na deze catastrofe durf maar iedereen was er razend de niemand meer in zo n enthousiast over men kon n u luchtschip 20 in makkelijke stoelen door de 40 maar nu na 50 jaar zijn ze lucht reizen herontdekt alleen zijn ze nu maar aan het enthousiasme gevuld met het onbrandbare kwam een eind toen in 1937 heliumgas dat is veel veiliger een verschrikkelijke ramp 25 gebeurde met het luchtschip naar h de boer samsam de hindenburg bij het landen november 1987 3 i n de i n l e i d i n g ver ge lij kt d e 8 i n w e l k e rege l s heb j e het ant sch rijver z eppe lins m e t woord op vra ag 7 gevonden 4 hoe kun je nog mee r te wete n 9 we et je nu wat propellers z ij n a l s komen ove r de vo r m van zep je het n i et p recies weet kun je pelins wat h e bb en z e voor sta p 4 t oe pa sse n j e mag ze e v en vorm tue e l ook tekenen g root en vi e rkant d rie h o e 1 0 w at b eteke n e n d e s amenste lli ngen k i g langwerpig en ron d en aflei d i n g en bij a t m d k ijk 5 hoe wo rdt een zeppe li n i n eerst welke woorden en woord tekst 1 besc h re ven d ele n e ri n z it ten sc h rij f he t z o op 6 wat beteke n t ronkend r 4 a l s luchtsc h i p r 11 l uch t sch i p j e het n i et weet kun je s t a p 4 sc h ip voor i n d e l ucht toepas s en a anl e gm a st r 28 wat moet je doen als je een 7 hoe kun je b e h alve d oor naar b schrooth oo p r 35 onbekend woord zlet7 de illustraties te kijken weten c herontdekken r 41 wat propellers r 5 16 17 zij n d o nbrandba ar r 4 2 stap is oluttrades a er wo r den ee n pa ar v oo r k elk of je aan de illus traties b e e l d en v an g e g even kunt zien wat he t woord bete b er wordt k ort verteld waar kent voor ze gebruikt worden 1 schrijf op welke stappen uit om te 199 c er staat een woo rd in de onthouden je bij vraag 1 2 3 4 stip 2s woorden en zinnen tb t e kst d at hetzelfde betekent 6 7 en 10 van opdracht 2 gebruikt de buurt d er staat i n de tekst om hebt soms s taat er een omschij schreven hoe ze eruit zien 2 staan er nog belangrijke woorden ving iets wat hetzel fde bete in tekst 1 die je ni et precies kent kent een tegenstelling een schrijf ze op en probeer zelf ach voorbeeld een vergelijking of ter de betekenis te komen waarvoo r het gebruikt wordt gebruik de vier stappen stap 3 woordbou w zitten er woo rde n of onder delen in het fvoorc odi e je wel ke nt7 v e o kij k ook g oed of d e bete kenis klopt met de res t van d e zint f o ny stap 4 opzoeken of vragen alsje er ni e t achterkomt zo ek je het op n het woordenboek of vraag je het blo k 3 1 l u is t e r e n s pr e k en 1 instructie s 0 4 plattegron d in les 9 van blok 2 heb je geleerd wat instructies zijn in deze les ga je weer naar een instructie luisteren a 1 u q je hoort een gedeelte van een je krijgt een kopieerblad met een 1 1e weet nu een beetje hoe de plat telefoongesprek luister en plattegrond bekijk de plattegrond tegrond eruit ziet je krijgt nu de beantwoord de volgende vragen goed en kijk of de volgende zin hele routebeschrijving te horen 1 wie zijn de sprekers nen kloppen luister en teken de route met 2 wat voor instructie wordt er potlood in op je plattegrond let gegeven goed o f fou t goed op de plaatsen die genoemd 1 er is e en m useum naas t het worden stad h u is 2 was er een kortere route geweest 2 tu sse n het politie b ureau e n het 3 wat had sandra beter eerst kunnen sta dhu is loo pt d e hoo fd w e g vragen aan paulo 61 3 de statio nsweg is e e n z ijstra at va n de hoofdweg 4 de kerk staat in de a ch te rst raat 5 in de hoflaan staat het ziekenhuis 6 als je van het station naar de s porthal gaat moet je d e singel overste ken g en in s t r u ctie bes taa t al t ij d uit een aantal stappen la een bepaalde volgorde o m ee n m o nd e l i

n ge instructie t e k u n n e n v o l g e n m o e t j e g o e d l u i s t e r e n a l s j e z e l f e e n r o u t e b e s c h r i j v i n g a a n i e m a n d g e e f t m o e t e d u i d e l i j k e a a n w i z i n g e n g e v e n b l o k 3 l u i s t e r e n s 4 p l a t t e g r o n d 2 l e e s j e r o u t e b e s c h r i j v i n g a a n d e 1 d o e d e z e o p d r a c h t i n t w e e t a l e n a n d e r e l e e r l i n g v o o r d i e t e k e n t d e k i j k o p h e t i n f o r m a t i o n e e r b l a d r o u t e i n o p d e p l a t t e g r o n d b e d e n k e e n p l a a t s w a a r d e d a d e r d a a r n a l e e s t d e a n d e r z i j n o f h a a r n a a r t o e m o e t l o p e n b i j v o o r b e e l d r o u t e b e s c h r i j v i n g a a n j o u v o o r h e t m u s e u m d e s p o r t h a l o f h e t s t e l v r a g e n a l s d e i n s t r u c t i e n i e t z i e k e n h u i s d u i d e l i j k i s n o t e e r d e r o u t e n a a r d i e p l a a t s i n j e s c h r i f t b e g i n b i j h e t s t a t i o n s c h r i j f o p d o o r w e l k e s t r a t e n d e a n d e r m o e t l o p e n e n l a n g s w e l k e g e b o u w e n h i j o f z i j k o m t l e t o p d e g o e d e v o l g o r d e 6 1 v o o r b e e l d 1 l o o p o n d e r d e s p o o r w e g d o o r l o o p r e c h t d o o r o v e r d e h o o f d w e g t o t j e b i j d e k e r k k o m t n e e m n a d e k e r k d e e e r s t e s t r a a t r e c h t s d a t i s d e m i d d e n w e g a a n j e l i n k e r h a n d n e t v o o r b i j d e k e r k s t r a a t s t a a t e e n g e b o u w w a a r h e n j e n u o e a o t t i n